

nem csoda, hogy 1989 után elemi erővel tört elő ismét az emlékezete.

Az előadást követően egy hallgatói kérdés arra vonatkozott, hogy ebben a folyamatban hol helyezkednek el a határon túli magyarok sérelmei. Gyáni úgy válaszolt, hogy ezek a sérelmek valóságosak és fájóak, de a határon túli magyarok is különbözőek, a helyzetre a globalizáció és az Európai Unió rugalmas határai jelenthetnek valamiféle megoldást.

A Fazekas Mihály Gimnázium tanára, Bihari Péter az első és a második világháború rövid és hosszú távú európai következményeit vizsgálta, ezért ellentétpárokat mutatott be a „harmincéves polgárháború” egyes szakaszaiból.

Míg 1914-ben a társadalmak többsége kitörő örömmel fogadta a hadiállapot beálltát, addig 1939-ben ilyen hangokat már nemigen lehetett hallani. A hátszág helyzete is más volt: ugyan 1918-ban a lakosság sokféleképpen megsínylette a háborús nélkülözést, olyan károkat nemigen szenvedtek el, mint a második világháború bombázásai során.

A konfliktusok lezárása is más volt: ugyan a békeszerződések és az általuk megállapított határok meglepő hasonlóságot mutattak, olyan forradalmi hullámra nem került sor 1945-ben, mint 1918-1919-ben. A fajelmélet és a militarizmus is csak ez utóbbi esetben terjedt el Európában.

Németország esetében is érdekes párhuzamokat és ellentéteket fedezhetünk fel. Az országot mindkét háború végén megszállták, és az inflációt sem tudta elkerülni egyik esetben sem. A teljes összeomlástól amerikai hitelek mentették meg 1918 és 1945 után is (Dawes-terv és

Marshall-terv). Azonban, amíg az első világháború után a németek szélsőséges irányba tolódtak el, ami végül Hitler uralmához vezetett, addig a második világháború utáni Adenauer-korszak a béke és a gazdasági virágzás időszaka lett. Tehát, amíg 1918 inkább a radikalizálódást erősítette, addig 1945-öt követően a kereszténydemokrata pártok centripolitikája vált jellemzővé, ami még az európai integráció gondolatát is felkarolta. Bihari ebben azt a tanulságot látja, hogy az európai nagyhatalmaknak szükségük volt két világháborúra ahhoz, hogy rájöjjenek: az EU ennél jobb megoldás. Az ember tehát lassan tanul.

Arra a kérdésre, hogy miért nem vesszük észre a hosszú távú változásokat, Lányi András öko-filozófus az elcsépett „megfőtt béka” példázata helyett Cook kapitány történetével válaszolt. Eszerint, amikor a brit felfedező hajója Ausztrália partjaihoz érkezett, akkor annak nagysága nem rémítette meg az őslakosokat. Éppen ellenkezőleg, kíváncsian közel is mentek hozzá. Bátorságukat inkább a hajóból kilépő fegyveres katonák vették el, akik miatt vissza is menekültek a vadonba. A válasz tehát röviden az, hogy a változás túl nagy ahhoz, hogy észrevegyük.

A klímaváltozás nem egy olyan történet, amit eseményekkel és dátumokkal el tudunk mesélni, ráadásul a 19. századi fejlődésközpontú elképzeléseinknek sem felel meg. Lányi szerint ez a régi fogalmi keret érvényét veszítette, ezért teljes paradigmaváltást sürget. Hiába erőltetjük bele a tananyagba Csernobil vagy Fukusima esetét, ezzel a teljes kép nem alakul át. Szerinte az emberiség a tudományos és technológiai fejlődést a termelés szolgálatába állította, ami a természeti erőforrások kimerítéséhez és hulladékgyűjtéshez vezetett. Mindez már szembemegy a szabadság jelszavával is, hiszen az ember így már a saját maga által épített gazdasági rendszer rabja. A szabadpiac és a demokrácia a globalizáció korában nem fenntartható, elég csak napjaink birodalomépítési és vagyonkoncentrációs trendjeit nézni. A „fenntarthatóság” Lányi szerint illúzió, hiszen mit is akarnánk fenntartani ebből a pazarló és szennyező attitűdből?

A civilizációs válság kapcsán történelmi párhuzamként a hanyatló Rómát említette, ahol az összeomlás előtt szintén jellemző volt a luxus elterjedése, ám ez az embereket kiszolgáltatottá tette a külső veszedelmekkel szemben.

Lányi előadása a tőle már megszokott módon meglehetősen nyomasztó képet vázolt fel az emberiség jövőjéről – „unalmas világvégére számíthatnak, kedves kollégák” –, viszont szerinte van megoldás. Ez pedig a helyi közösségek újjászervezése lenne, hiszen minden változás a periferián kezdődik, a remény tehát ott van. Ezt minden tanárnak meg kellene tanítani, nemcsak annak, aki történelmet oktat, ehhez azonban a fejlődésközpontú szemléletet is el kellene engednünk.

A TTE SZAKMAI KITÜNTETÉSÉT,

a Szebenyi Péter-díjat ebben az évben Hidas Gábor térképész kapta meg. Munkássága elválaszthatatlan a Cartographia Kiadótól, melynek történelematlaszait generációk forgatták egészen a közelmúltig, hiszen a tankönyvpiac államosítását követően már csak egy új térképgyűjteményt használhatnak a diákok.

Hidas Gábor átveszi a Szebenyi Péter-díjat